

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE UYGULANAN ÖYKÜLEŞTİRME YÖNTEMİNİN İLKÖĞRETİM ALTINCI SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARATICI DÜŞÜNME DÜZEYLERİNE ETKİSİ

Arş. Gör. E. Özlem YİĞİT
Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü
yigit_o@ibu.edu.tr

Arş. Gör. Tolga ERDOĞAN
Hacettepe Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
İlköğretim Bölümü
terdogan@hacettepe.edu.tr

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde uygulanan öyküleştirme yönteminin ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeylerine etkisini belirlemektir. Araştırmada, “ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel desen” kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2006–2007 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde, Bolu ilinde yer alan bir ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan altıncı sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada, biri deney diğeri kontrol olmak üzere iki grup oluşturularak deney grubunda öyküleştirme yöntemine, kontrol grubunda ise geleneksel yaklaşıma dayalı öğretim yapılmıştır. Bu bağlamda, araştırmada öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasındaki yaratıcı düşünme düzeylerini belirlemek amacıyla Torrance Yaratıcı Düşünme Testi ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin analizinde bağımlı ve bağımsız gruplar için t testi kullanılmıştır. Araştırmada, deney grubundaki öğrencilerin yaratıcı düşünme testi ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunurken, kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. İki grubun son testleri karşılaştırıldığında ise, esneklik alt boyutu dışında diğeri son test puanlarının deney grubu lehine olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonuçları, öyküleştirme yöntemine dayalı öğretim sürecinin geleneksel yöntemle göre öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini geliştirmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: Sosyal bilgiler dersi, öyküleştirme yöntemi, yaratıcı düşünme.

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the effect of storyline method used in Social Studies Course on the creative thinking levels of sixth grade primary school students. “Pre test-post test matching control grouped quasi-experimental design” has been used in the study. The study group consisted of students studying at sixth grade in a primary school of Bolu in the spring term of 2006–2007 academic year. The study includes two groups; an experimental and a control group. The experimental group was instructed by using storyline method and the control group was instructed by traditional method. Within this context, in order to determine the levels of creative thinking, Torrance Creative Thinking Test was administered before and after the instruction as a pre-test and post-test. Paired samples and independent groups t-test was used to analyse the data. There was a statistically meaningful significance between the results of the

creative thinking pre-tests and post-tests of the experimental group whereas a meaningful significance was not found in the results of control group's pre-tests and post-tests. When the post-test results were compared, it was seen that except flexibility dimension there was a statistically meaningful significance in favor of experimental group. These findings of the study reveal that storyline method based instruction can be effective on the development of creative thinking levels of students compared with traditional method.

Key words: Social studies course, storyline method, creative thinking.

Giriş

Eğitim farklı felsefi sistemlere göre farklı biçimlerde tanımlanmış bir kavramdır. Örneğin; idealistler eğitimi Tanrı'ya ulaşma sürecinde yapılan etkinlikler olarak tanımlarken; realistler insanı toplumun başat değerlerine göre yetiştirme süreci, Marksistler çelişkiyi en aza indirip üretimde bulundurma süreci, pragmatistler yaşantı yoluyla istendik davranış oluşturma süreci ve varoluşçular da insanı sınır durumuna getirme süreci olarak tanımlamışlardır (Sönmez; 2001). Eğitimin genel hedefi, kültürün aktarımı ya da başka bir deyişle gençlere yaşam biçiminin yansıtılmasıdır. Sosyal bilgiler, toplumun devamlılığı için gerekli bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılmasına yönelik bir ders olması dolayısıyla, eğitimin bu hedefine ulaşılmasına en uygun alanlardan biridir. İnsanları ve yaşamlarını konu alan sosyal bilgiler, bireylerin kendilerini ve başkalarını daha iyi anlamalarına yardımcı olmaktadır (MSSS, 2000; NCSS, 1993; Seefeldt, 1984).

Sosyal bilgiler; farklı bireyler ve gruplar arasındaki geçmişte ve günümüzdeki bağlantıları anlayabilmek için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumların edinilmesini sağlamaktadır (MSSS, 2000). Sosyal bilgiler konuları üzerinde düşünen ve araştırmalar yapan öğrenciler, insanların içerisinde bulunduğu koşullara ilişkin farklı beceriler geliştirmekte, eleştirel bir bakış açısına sahip olmakta ve bu koşulları etkileyen olaylara yönelik bilgiye sahip olmaktadır (NCSS, 1993).

Sosyal bilgiler öğretimi sürecinde bireylerin etkileşimleri önem kazanmakta ve öğrencilerin bilgiyi tekrar keşfetmeleri ve yeniden yaratmaları gerekmektedir. Burada önemli olan, öğrencilerin belirli bir hiyerarşiye uygun olarak hazırlanmış olan hedeflere ulaşmalarını sağlamaktan öte, onların bilgiyi zihinsel olarak anlamlandırmaları için öğrenme fırsatları sunmaktır. Günümüzde öğrencilerden girişimci olma, kendini ifade etme, iletişim kurma, yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme ve öğrendiklerini yaşamda kullanma gibi özelliklere sahip olmaları beklenmektedir. Sosyal bilgiler dersi aracılığı ile gerçekleşmesi beklenen hedeflere ulaşılması da bu niteliklere sahip bireylerin yetiştirilerek topluma kazandırılmasıyla mümkün olacaktır (Garcia & Michaelis, 2001; Wilson, 1996, 208).

Tüm bu ihtiyaçlar doğrultusunda eğitim alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak, öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çeker duruma gelmiştir. Bu nedenle öğretim programları, tümüyle davranışçı yaklaşımlardan öte, bilginin taşıdığı değeri ve bireyin var olan bilgi ve deneyimlerini dikkate alarak, yaşama etkin katılımını, doğru karar vermesini, sorun çözmesini destekleyici ve geliştirici bir yaklaşım doğrultusunda yapılandırmayı önemseyen bir gelişim göstermektedir. Bu yaklaşımla öğrenci merkezli, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve

bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayış yaşama geçirilmeye çalışılmaktadır.

Yaşanan bu gelişmeler doğrultusunda Türkiye’de de 2004 yılında, MEB tarafından başlatılan çalışmayla İlköğretim 4–7. sınıflar sosyal bilgiler dersi öğretim programı kademeli olarak değiştirilmiştir. Yapılan program değişikliğiyle sosyal bilgiler dersi öğretim programı yapılandırma yaklaşımına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu kapsamda, sosyal bilgiler programında belirtilen amaçlara ulaşılabilmesi ve öğrencilere gerekli bilgi ve becerilerin kazandırılabilmesi için yapılandırma yaklaşımına uygun, öğrenci merkezli ve öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştiren model, yöntem ve teknikler önem kazanmıştır (MEB, 2005).

Öyküleştirme Yöntemi ve Yaratıcı Düşünme

Öyküleştirme (storyline), İskoçya’da geliştirilmiş olan bir öğretme ve öğrenme yöntemidir. Öğrenilenlerin öğrenci tarafından anlamlandırılması ve kolaylıkla hatırlanabilir olması temel ilkesi üzerine kurulmuştur ve yöntemde genellikle her yaştaki öğrencilerin öykü oluşturma konusunda istekli olmalarından yararlanılmaktadır. Çünkü öykü, ilk çocukluk döneminde başlayan ve insan yaşamının tümünde süregelen, temel bir anlam verme etkinliğidir (Fusai, Saudelli, Marti, Decortis & Rizzo, 2003). Öyküleştirmede, tüm dersler bütün olarak ele alınmaktadır ve dolayısıyla dersler arasında kurulan bağlantılar vurgulanmaktadır. Öyküleştirmede etkin öğrenme olanağı sunulmakta ve öğrencilerin kendi öğrenmelerinden sorumlu olmaları sağlanmaktadır (Hein, 1991).

Bu yöntemin anahtar özelliklerinden biri, öğrencilerin var olan bilgi ve deneyimlerinin temel alınması ve yeni bilgilerin bu bilgi ve deneyimler üzerine yine öğrenci tarafından inşa edilmesidir. Öğrencinin hayal gücünü ve sorun çözme becerisini eyleme geçirmesinin sağlanması, derse etkin katılımı ile mümkün olmaktadır. Öyküleştirme yönteminde ele alınan konular öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri doğrultusunda belirlenmekte ve öğrencilerin merak ettikleri konular ön plana çıkarılmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin birlikte fikir ürettikleri bu yöntem, özünde deneysel ve yapısaldır (Harkness, 1993; Yiğit, 2007, 19).

Öyküleştirme yönteminin öncelikli amacı; kişileri, zamanı ve mekânı içine alan bir anlatım süreci yani bir öykü oluşturmaktır. Bu anlatımda, iyi bir öğretim için önemli olan bilgi ve yeterliklerin uygun bir bağlantıda ele alınması gerekmektedir. Öğrenciler, öyküdeki karakterlerin bakış açılarıyla öyküye katılmakta ve konuya kendilerince bir anlam vermek için hayal ve gerçek arasında bir çizgi oluşturarak rol oynamaktadırlar. Öykü, bilgiyi ortaya çıkarmakta ve konu ile ilgili olayları açıklarken, öğrencilerin ilgilerini konuya çekmektedir. Öyküleştirme sürecindeki öykü öğrencilerin yeni öğrendikleri bilgilere anlam vermelerine yardımcı olmaktadır (Egan, 1988, 2).

Öyküleştirme yönteminin ana öğeleri şunlardır (Yiğit, 2007, 3):

- Öğrenme sürecini, ayrıntılı bir zaman dilimine ve sıraya yerleştirir.
- Karakterler işe koşar.
- Üzerinde çalışmak için bir olay seçer.
- Çözümlenmek için gerçek problemler sunar.

Öyküleştirmenin merkezinde yaşam öykülerinin bir araya getirilmesi yer almaktadır. İnsan yaşamına ve dünyaya anlam vermenin bir yolu olan öyküleştirme,

çeşitli yaklaşımlar doğrultusunda incelenmektedir. Örneğin; Clandinin ve Connelly (2000), öğretmenlerin bilgi düzeylerini ortaya çıkarmada ve öğretim yeterliklerini geliştirmede bir araştırma yöntemi olarak öyküleştirmeden yararlanmışlardır. Bu araştırmacılar, deneyimlerin öyküsel bir biçimde gerçekleştiğine, bu nedenle de eğitim yaşantılarının öykülerle ele alınması gerektiğine inanmaktadırlar. McEwan ve Egan (1995), öğretim uygulamalarında ve öğrenmede öykülerden yararlanılmasına dair bazı örnekleri ele almışlardır. İçeriğin sunumunda ve öğrencilerle iletişim kurmada, öğretmenler temelde öykülerden yararlanabilmektedirler. Öğrenciler de, düşüncelerini ve öğrendiklerini açıklamada ve kendileri ile dünya arasındaki bağlantıyı keşfetmede öyküleri kullanabilmektedirler. Öyküleştirme, geleneksel yöntemlerin aksine, bireylerin düşüncelerine özel bazı nitelikler katmaktadır.

Öyküleştirme yöntemi aşağıdaki altı aşamadan oluşmaktadır (Yiğit, 2007, 22):

1. *Aşama Öyküleştirme:* Bu aşamada öykülerin basamakları belirlenmekte ve adlandırılmaktadır.

2. *Aşama Anahtar Sorular:* Sorun ortaya konmakta ve yanıtlanması gereken sorular yöneltilmektedir.

3. *Aşama Etkinlikler:* Anahtar soruları yanıtlamak amacıyla çeşitli etkinlikler yapılmaktadır.

4. *Aşama Örgütlenme:* Bu aşamada etkinliklerin ve grupların en iyi nasıl sınıflandırılacağına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

5. *Aşama Kaynaklar:* Bazı etkinlikler için öğretmenin CD çalar, Avrupa haritası, atıl materyaller gibi özel bazı materyallere sahip olması gerekebilmektedir.

6. *Aşama Sonuçlar:* Her etkinlik sonunda birtakım ürünler ortaya çıkmaktadır. Bu ürünler bu aşamada listelenmekte ve değerlendirme amacıyla kullanılmaktadır.

Öyküleştirme yönteminin temel özelliklerinden biri de, öğrencilerin var olan bilgi ve deneyimleri üzerine dayanan ve inşa edilen yol olmasıdır. Öğrencinin hem hayal gücünü harekete geçirmede hem de pratik sorun çözmede, derse ne derece katıldığı da önemli bir noktadır. Öyküleştirme yöntemi öğrencilerin sorularını ön plana çıkarır. Bu yöntemde, öğretmen ve öğrenciler birlikte fikir üretirler. Bilgi kaynakları kullanılarak, video ve film şeritleri izlenerek, kitaplar, posterler ve fotoğraflar üzerinde çalışılarak, öğrenciler farklı yollarla cevap ve bilgi aramaları için teşvik edilerek onların araştırma becerileri geliştirilmektedir. Konular genişledikçe öğrenciler fikir, anlayış ve cevaplarını sözlü ya da yazılı olarak kaydetmektedirler. Bu yolla, bireysel çalışma zenginliği ve güçlü bir sınıf görünümü yaratılmaktadır. Bütün bunlar, öykü süreci tamamlandığında gözden geçirme ve değerlendirme sürecine imkân vermektedir (Harkness, 1993).

Öyküleştirme yöntemi, öğrencilerin kendi çözümlerine ulaşmalarına yönelik öğrenme ilkelerini ortaya koymaktadır ve bu ilkeler aracılığıyla öğrenciler deneyler yapmakta, araştırmakta ve çeşitli iddiaları kabul ya da reddetmektedirler. Yöntem, öğrenme sürecini çocuğun kendine mal ederek, öğrenme ilkeleri arasında bağlantı kurmakta ve sürecin tüm öğelerini işlevsel kılmaktadır. Bu da, öğrencilerin başlamak istedikleri ve ilginç buldukları noktadan başlayabilecekleri anlamına gelmektedir. Öğrencinin kendi bilgilerini geliştirmesine izin verilmesi amaçlanmaktadır. Bu süreçte önemli olan öğrencinin bilgisinin doğru ya da yanlış olması değil bunu kendi kendine uyarlamasıdır.

Öyküleştirme yöntemi kullanılan bir öğrenme sürecinin temel aşamaları ise şu şekildedir (Bell, 2007):

- *Giriş:* Öyküye başlamadan önce öğrenme amacının ve koşullarının açıklanması
- *Öykü Anlatma:* Öykü, etkileşimli bir biçimde sunulurken ön tasarımının yapılması
- *Tartışma:* Öyküdeki kavram ve ilkelerin incelenmesi, metnin ve öykü grafiklerinin yeniden gözden geçirilmesi
- *Öykünün Yeniden Oluşturulması:* Öğrencilerin kendi öykülerini yeniden oluşturmaları ve anlatmaları

Tüm bu aşamalar, doğrusal olmayan, tekrarlamalı bir biçimde gerçekleştirilmektedir ve öğrenciler öğrenme süreci içerisinde kendi istekleri doğrultusunda ilerleyebilmekte ya da geri dönebilmektedirler. Öğretmenin ise, sınıfta nelerin olduğunu ve çalışmaların amaca uygun bir biçimde yapılıp yapılmadığını çok iyi gözlemlemesi gerekmektedir. Öğretmenin, hataları fark edip bunları düzeltme yollarını göstermesi önemlidir. Öyküleştirmeye bağlı olarak yürütülen derslerde öğrenciler, geleneksel yöntemlerle işlenen derslere göre daha fazla iletişim içerisine girmektedirler. Bu doğrultuda, öğretmenin, öğrenciler doğru yanıtları bulamamış olsalar da düşüncelerini ifade etmelerini sağlamaya çalışması ve öğrenciler arasındaki etkileşimi güçlendirmesi gerekmektedir.

Öyküleştirme sürecinde, öğrenciler sadece yeni şeyler öğrenmekle kalmamaktadır, bunun yanı sıra düşünme yapıları gelişmekte, ilerlediklerini görme olanağına sahip olmakta, sonuca ulaşmak için her zamankinden daha fazla çaba göstermekte ve kendilerine güvenleri artmaktadır. Öğrenme, sadece hafızası güçlü olanlara hitap etmemekte, sınıftaki tüm öğrenciler bu süreçten memnun kalmaktadır. Öyküleştirme sürecinde öğrenme, farklı bireylerin hayal etme, mutlu olma ve kendilerini yetiştirme olanağına sahip oldukları bir oyundur. Farklı insanlar, farklı düşünceler, farklı sorular ve farklı ürünler öğretimi sadece öğrenciler açısından değil öğretmenler için de ilginç hale getirmektedir.

Seattle'da (ABD) ve Sydney'de (Avustralya) öyküleştirme yönteminden yararlanılarak Sosyal Bilgiler ünitelerinin işlenmesini temel alan bir çalışma yapılmış ve Sosyal Bilgiler üniteleri bir öykü etrafında sunulduğunda ve öğrencilerin katılımı sağlandığında bu konulara daha fazla ilgi duydukları sonucuna ulaşılmıştır. Sınıftaki çalışmalara bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor katılımı sağlanan öğrenciler öğrenmeye ve öğrenme amaçlarını keşfetmeye daha istekli hale gelmişlerdir (Bell, 2007).

İkinci Uluslararası Öyküleştirme Konferansı'nda Litvanyalı öğretmen Ona Leonaviciene tarafından sunulan "İngilizce Öğretiminde Öyküleştirmeden Yararlanılması ve Aynı Konunun Farklı Yaş Gruplarından Öğrencilere Öğretilmesi" adlı makalede; Danimarka, İsveç, Finlandiya, Norveç, İzlanda ve Litvanya ortak projesi olan bir çalışmada yer alan öyküleştirmeden söz edilmektedir. Burada ele alınan konu öncelikle bir sınıfa yönelik olarak, öyküleştirmeden yararlanılarak işlenmeye başlamış ancak daha sonra okuldaki diğer öğrencilerin de bu sürece katılmak istediklerini belirtmeleri üzerine yazarın derse girdiği tüm sınıflar etkinliklerin bir parçası olarak süreçte yer almaya başlamıştır. Süreç sonucunda öğrencilerin derse yönelik ilgilerinin arttığı daha fazla sorumluluk almaya başladıkları, iletişim becerilerinin arttığı ve birlikte çalışmayı öğrencileri görülmüştür. Ayrıca, aynı konuları ele alan farklı sınıflar hem

birbirlerini daha yakından tanıma olanağına kavuşmuşlar hem de birbirlerinin çalışmalarını değerlendirmek yoluyla daha fazla şey öğrenmişlerdir (Akt.: Bell, 2007).

Güney (2003) tarafından yapılan bir çalışmada, ilköğretim 5. sınıf öğretim programında son yapılan değişiklikten önce var olan Güzel Yurdumuz Türkiye ünitesi araştırmacı tarafından öyküleştirme yönteminden yararlanılarak işlenmiş ve ünite süresinde nelerin yapıldığı, öğrencilerin buna yönelik tepkileri ve yöntemin öğretim sürecinde ne derece etkili olabileceği de dahil edilerek ele alınmıştır. Buna göre yöntem; öğrencilerin düşünme, araştırma yapma, işbirlikli çalışma, süreç içerisinde somut nesnelere yararlanma ve sunum yapma becerilerini geliştirmesi açısından etkili olmuştur.

Öyküleştirme yöntemi yapısı ve özellikleri itibariyle öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeyi ve bu düşünme becerilerini günlük yaşamlarına aktarmayı hedeflemektedir. Öyküleştirme yöntemiyle öğrencilerde geliştirilmek istenen üst düzey düşünme becerilerinden birisi de yaratıcı düşünmedir. Yaratıcı düşünme, farkında olarak ve bilinçaltında gerçekleşen, zihinsel işlemleri içeren dinamik bir etkinliktir. Yaratıcılık, eleştirel bakmak, yeni önermelerde bulunmaktır (Artut, 2001; Köknel, 1987; Özcan, 2000, 59–61; Yaman ve Yalçın, 2005, 44).

Yaratıcı düşünmeye katkıda bulunduğu kabul edilen yetenekler vardır. Bu yetenekler, Torrance (1962) tarafından geliştirilen araçlarla ölçülen açıklama, akıcılık, esneklik ve orijinallik (özgünlük) olarak bilinen yeteneklerdir (Aslan 1994; Bekci ve Erdoğan, 2007; Bonk & Smith, 1998, 261–293; Çetingöz, 2002; Emir ve Bahar, 2003, 91–110; Emir, Erdoğan ve Kuyumcu, 2006; Özden, 2003, 179):

- **Açıklama:** Yaratıcılık için bir zemin oluşturur. Bireyin ilgili konu, olay veya durumla ilgili açıklamaları veya açılımları yaratıcılığını belirleyen önemli bir yetenektir. Bu yeteneğin etkili bir şekilde kullanılmaması ve farklı açılımların sağlanamaması yaratıcılığın sınırlı kalmasına neden olmaktadır.
- **Akıcılık:** Belli bir süre içerisinde çok sayıda kabul edilebilecek düşünce, çözüm veya alternatifler üretmektir. Yapılan veya ifade edilen yeniliğin ve sıra dışı kullanımın sayısını ifade eder. Bireyin ilgili konu, olay veya durumla ilgili çok sayıda düşünce, çözüm veya alternatifler üretmesi yaratıcı düşünmenin önemli bir göstergesidir.
- **Esneklik:** Üretilen düşünce, çözüm veya alternatiflerde çeşitlilik vardır. Konu, olay ve durumlara çok yönlü bakış açısı kazandırmaz. Yapılan yeniliklerde kullanılan yaklaşım sayısı ve sıra dışı kullanıma ilişkin kategori sayısıdır. Yaratıcılık, düşüncede çeşitlilik ve olaylara farklı açılardan bakmayı gerektirir.
- **Orijinallik (özgünlük):** Orijinallik veya özgünlük, zihinsel enerji gerektiren bir özellik olup, az rastlanır ve sıra dışı tepkilerde kendini gösterir. Bilinenin ve basitin dışındaki düşüncelerdir. Sıra dışı değişiklik ve kullanım sayısını ifade eder. Ortaya çıkan düşünce yeni ve az rastlanır olmalıdır. Başka bir deyişle, cevaplar alışılmışın dışında olmalıdır.

Yaratıcılıkla ilgili yapılan araştırmalar yaratıcılığın sadece doğuştan getirilen bir özellik olmadığını, uygun ortam ve eğitimle geliştirilebilir olduğunu ortaya koymaktadır (Emir ve diğerleri, 2004, 105–111). Sönmez (1993), “genetik bozuklukları olmayan her insanda yaratıcı özellikler bulunabilir ve bu özellikler eğitim yoluyla geliştirilebilir

düşüncesindedir”. Bu da okullarda eğitim yoluyla ve öğretmenler aracılığı ile sağlanabilir (Emir, Erdoğan ve Kuyumcu, 2006; Yıldırım, 1998, 45).

Sosyal bilgiler derslerinde oluşturulacak eğitim ortamları öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Sosyal bilgiler dersine yönelik olarak yapılan araştırmaların birçoğunda bu derslerde ezbere dayalı bir anlayışın hâkim olduğu ve öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilemediği belirtilmektedir (Çağlar, 1992; Dilek, 2001; Kılıç, 1994). Bu durumun önüne geçilmesi öğrencilerin derse etkin katılımlarının sağlanması, derse ilgilerinin çekilmesi ve öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek eğitim ortamlarının oluşturulmasıyla mümkün olabilir. Bu da öğrenme öğretme sürecinde öğrenci merkezli ve öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştiren çeşitli yöntem ve tekniklerden yararlanılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sosyal bilgiler dersinde uygulanan öyküleştirme yönteminin ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeylerine etkisini belirlemektir. Araştırmada bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Öyküleştirme yöntemine göre eğitim gören öğrencilerin Torrance Yaratıcı Düşünme Testi akıcılık, esneklik, orijinallik alt boyutları ve yaratıcılık toplam ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Geleneksel yöntemle eğitim gören öğrencilerin Torrance Yaratıcı Düşünme Testi akıcılık, esneklik, orijinallik alt boyutları ve yaratıcılık toplam ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Öyküleştirme yöntemine göre eğitim gören öğrencilerle geleneksel yöntemle eğitim gören öğrencilerin Torrance Yaratıcı Düşünme Testi akıcılık, esneklik, orijinallik alt boyutları ve yaratıcılık toplam son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Sayıtlı

Araştırmada kontrol altına alınamayan istenmedik değişkenler deney ve kontrol gruplarını aynı oranda etkilemiştir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, biri deney diğeri kontrol olmak üzere iki grup oluşturularak deney grubunda öyküleştirme yöntemine, kontrol grubunda ise geleneksel yaklaşıma dayalı öğretim uygulamaları yapılmıştır. Dolayısıyla araştırmada, “ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu yarı deneysel desen” kullanılmıştır. Desende hazır gruplardan ikisi belli değişkenler açısından (cinsiyet, yaratıcı düşünme puanları) eşleştirilmeye çalışılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının oluşturulmasında amaçsal örnekleme stratejilerinden biri olan “tipik durum örnekleme” (*typical case sampling*) yönteminden yararlanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi, araştırma problemi ile ilgili olarak evrende yer alan çok sayıda durumdan tipik olan bir durumun belirlenerek bu örnek üzerinden bilgi toplanmasını gerektirmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2008). Araştırmada elde edilen verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırma, 2006–2007 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminde, Bolu ilinde yer alan bir ilköğretim okulunda öğrenim görmekte olan altıncı sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Belirtilen ilköğretim okulunda bulunan iki altıncı sınıftan biri (6-A) deney grubu, diğeri ise (6-B) kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyete Göre Dağılımı

	Kız	Erkek	Toplam
Deney	12	9	21
Kontrol	11	10	21
Toplam	23	19	42

Tablo 1’de görüldüğü gibi, deney ve kontrol gruplarında 21’er öğrenci bulunmaktadır. Deney grubunda yer alan öğrencilerin 12’si kız, 9’u erkek iken, kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ise 11’i kız, 10’u ise erkektir. Bu da gerek deney gerekse kontrol gruplarında kız sayılarının fazla olmasıyla birlikte kız ve erkek öğrenci sayılarının birbirlerinden çok da uzak olmadığı görülmektedir.

Araştırmada, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin uygulama öncesinde yaratıcı düşünme düzeylerinin denk olup olmadığını belirlemek için Torrance Yaratıcı Düşünme Testi ön test olarak uygulanmıştır ve deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin ön test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız gruplar için t testi yapılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının Torrance Yaratıcı Düşünme Testi’nden aldıkları toplam ön test puanlarına ilişkin sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme Testi Toplam Ön Test Puanlarına İlişkin t Testi Sonucu

Gruplar	N	\bar{X}	Ss	t	p
Deney	21	55.33	12.16	.173	.864
Kontrol	21	54.71	10.99		

Tablo 2’deki veriler incelendiğinde, deney grubundaki öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeyleri ile kontrol grubundaki öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemektedir ($t_{(40)} = .173$ $p > 0.05$). Araştırmanın bu bulgusu, öğretim öncesinde, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerinin denk olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasındaki yaratıcı düşünme düzeylerini belirlemek amacıyla Torrance Yaratıcı Düşünme Testi’nin (TYDT) sözel bölümü kullanılmıştır. TYDT, E. Paul Torrance tarafından 1966 yılında geliştirilmiştir. TYDT, özellikle çoklu düşünme ağırlıklı yaratıcılık becerilerini ölçmek için geliştirilen kapsamlı bir dizi testten ibarettir. Guilford (1986)’un çoklu düşünme yaratıcılık kuramına dayalıdır. Bu, her yaş ve her yetenekteki insana uygulanabilen bir kalem kağıt testidir. TYDT Türkçe’ye Yontar

(1985) tarafından uyarlanmıştır ve dil eşdeğerliği, güvenilirliği ve Türkçeye uyarlanan testin geçerliği Aslan (1999) tarafından yapılmıştır. TYDT 35 dile çevrilmiştir ve en çok kullanılan yaratıcılık testi olarak kabul edilmektedir. Yapılan çalışmalarda testin güvenilirlik katsayıları .90 olarak rapor edilmiş ve içerik ve yapı geçerliği sağlanmıştır (Torrance, 1962; Torrance, 1990). Sözel Yaratıcı Düşünme Testi, “soru sorma, nedenleri tahmin etme, sonuçları tahmin etme, ürün geliştirme, alışılmadık kullanımlar, alışılmadık sorular, farz edin ki” olmak üzere 7 alt boyuttan oluşmaktadır. TYDT sözel bölümünde yaratıcılık; akıcılık, esneklik ve orijinallik alt boyutlarında ölçülmektedir. Testte verilen cevapların miktarı akıcılık puanı, cevapların kaç ayrı türde düşünüldüğü esneklik puanı, alışılmadık olması ise orijinallik puanı olarak değerlendirilmektedir. Araştırmada öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeyleri, bu üç alt boyutta puanlanarak belirlenmiştir. TYDT’nin değerlendirilmesi, testin norm ve ölçüt dayanaklı ölçütlerini kapsayan yönergeler doğrultusunda araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Testin değerlendirilmesine ilişkin yönergeler Aslan (1999) tarafından hazırlanmıştır. Bu yönergeler kapsamında yapılacak değerlendirme belirli bir eğitimi gerektirmektedir. Araştırmacılar ilgili eğitimi alarak ve bu yönergeleri kullanarak testleri değerlendirmişlerdir. Testteki üç alt boyuttan ve testin toplamından alınabilecek en düşük puan 0 iken, en yüksek puanın sınırı yoktur. Araştırmada kullanılan TYDT alt boyutları ve toplamına ait Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. TYDT’ne Ait Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayıları

TYDT	Cronbach Alfa
Akıcılık	.77
Esneklik	.81
Orijinallik	.85
Yaratıcılık Toplam	.79

Uygulama Süreci

Araştırma, ilköğretim altıncı sınıf Sosyal Bilgiler Dersi’nde yer alan “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinde uygulanmıştır. Araştırmada, belirtilen ünite kapsamında yer alan yedi kazanım temel alınmış ve deney grubuna öyküleştirme yöntemine uygun olarak düzenlenmiş bir eğitim verilirken, kontrol grubuna ise geleneksel yöntemle eğitim verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programının yapılandırmacılık yaklaşımı doğrultusunda hazırlanmış olması, tüm sınıflarda öğrenci merkezli etkinliklerin ortaya konulmasını gerektirmektedir. Ancak araştırmanın yapıldığı dönemde bu programın altıncı sınıflarda uygulanmasına yeni başlanmış olması ve öğretmenlerin yeterli hazır bulunuşluluğa sahip olmamaları dolayısıyla, kontrol grubunu oluşturan sınıfa öğretim veren öğretmenin geleneksel yöntemlerle eğitim vermeye devam etmesini beraberinde getirmiştir. Deney grubunda yapılacak uygulamalarda kullanılmak üzere ise araştırmacılar tarafından öyküleştirme yönteminin aşamalarına uygun olarak 14 etkinlik hazırlanmıştır. Etkinlikler konusunda alan uzmanlarının ve öyküleştirme yönteminin geliştiricisi Steve Bell’in görüşleri alınmıştır. Hazırlanan etkinlikler, 4 hafta boyunca, haftada 3 saat olmak üzere toplam 12 ders saatinde uygulamaya konulmuştur. Deney grubunda etkinlikler, araştırmacı tarafından öyküleştirme yöntemi bağlamında, öğrenci merkezli bir biçimde uygulanırken, kontrol grubunda ise okulun sosyal bilgiler

öğretmeni tarafından öğretmen merkezli yaklaşımı temel alan geleneksel yöntemle uygulama yapılmıştır.

Uygulamalarda yer alan etkinliklere ilişkin bir örnek aşağıda verilmiştir. Bu örnek bir aylık sürecinin sadece iki saatini yansıtmakta ve süreç içerisinde oluşturulan öykünün bir bölümünü temsil etmektedir. Kontrol grubundaki uygulamaya ilişkin örnek ise okuldaki sosyal bilgiler öğretmenin oluşturmuş olduğu günlük plandan uyarlanarak aktarılmıştır.

Örnek Uygulama I - Deneysel Grubu

DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6
YAKLAŞIK SÜRE	40 dak.+ 40 dak.
ÖĞRENME ALANI	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
ÜNİTE	Ülkemizin Kaynakları
TEMEL BECERİLER	Araştırma, eleştirel düşünme
KAZANIMLAR	Ekonominin gelişmesine katkısı olan kurum ve kuruluşları tanıtır.
MATERYALLER	Renkli kartonlar

SÜREÇ

1. Öykünün kahramanın çeşitli kurumlarla (meslek odaları, ticaret odası...) işbirliği içerisinde olduğunu belirtmesi.
2. Bu kurumların hangileri olabileceğinin kütüphaneden ve internetten yararlanılarak sınıfta araştırılmasının istenmesi.
3. Öğrencilerin topladıkları bilgileri sınıfta paylaşımlarının sağlanması.
4. Sınıfta 5-6 kişilik grupların oluşturulması.
5. Gruplara renkli kartonların dağıtılması ve bu kurum ve kuruluşlara yönelik semboller oluşturmalarının istenmesi.
6. Grupların oluşturduğu sembollerin tüm sınıfla paylaşılması.
7. Ortaya çıkan ürünlerin sınıf panosunda sergilenmesi.

Öyküleştirme: Yatırımcının ekonominin gelişmesine katkısı olan çeşitli kuruluşlarla (Ticaret Odası...) işbirliği içerisine girmesi.

Anahtar Sorular:

1. Bir yatırımcı hangi kurumlarla bağlantı içerisinde olmalıdır?
2. Bu kurumların ülke ekonomisine katkıları nelerdir?

Öğrenci Etkinlikleri:

1. Öğrencilerin ülke ekonomisine katkısı olan kurum ve kuruluşları çeşitli kaynaklardan (internet, kitaplar...) araştırmaları.
2. Kendilerini bir yatırımcı olarak hayal ederek bunlarla ilişkilerini değerlendirmeleri.

3. Beyin fırtınası ile bu kurumların ülke ekonomisine katkılarının listelenmesi.

4. Ortaya çıkan verilerin sınıfça tartışılması.

Materyaller: İnternet, kitaplar, yazı tahtası

Öğrenme Çıktıları: Ekonominin gelişmesine katkısı olan kurum ve kuruluşların tanınması.

Öğretmen, öykünün kahramanı olan Ahmet Bey'in kurmuş olduğu şirketin çeşitli kuruluşlarla işbirliği içerisine gireceğinden söz etmiş ve şu soruyu öğrencilere yöneltmiştir:

- Bir yatırımcı hangi kurumlarla bağlantı içerisinde olmalıdır?

Öğrencilerin ülke ekonomisine katkısı olan kurum ve kuruluşları çeşitli kaynaklardan (kitaplar, internet...) araştırmalarının ardından, öğrencilerden alınan yanıtlar doğrultusunda Ahmet Bey'in Ticaret Odası ile işbirliğine girebileceğine karar verilmiştir.

Öğrencilerden kendilerinin birer yatırımcı olduklarını hayal etmeleri ve bu kurum ve kuruluşlarla ne tür bağlantılarının olabileceğini, kurumlarla ilgili olarak yapmış oldukları araştırmalardan yararlanarak düşünmeleri istenmiştir. Gönüllü öğrencilerin düşüncelerini tüm sınıfla paylaşmaları sağlanmış ve bunlar üzerinde konuşulmuştur.

Öğretmen tarafından öğrencilere şu soru sorulmuştur?

- Bu kurumların ülke ekonomisine katkıları nelerdir?

Beyin fırtınası tekniğinden yararlanılarak bu kurumların ülke ekonomisine katkıları listelenerek tahtaya yazılmıştır. Sonuçta ortaya çıkanlar tüm sınıfa tartışılarak derse son verilmiştir.

Bu ders sonunda öğrenciler ekonominin gelişmesine katkısı olan kurum ve kuruluşları tanımışlardır.

Örnek Uygulama I - Kontrol Grubu

DERS	Sosyal Bilgiler
SINIF	6
YAKLAŞIK SÜRE	40' + 40'
ÖĞRENME ALANI	Üretim, Dağıtım ve Tüketim
ÜNİTE	Ülkemizin Kaynakları
TEMEL BECERİLER	Araştırma, eleştirel düşünme
KAZANIMLAR	Ekonominin gelişmesine katkısı olan kurum ve kuruluşları tanıtır.
MATERYALLER	
SÜREÇ 1. Ekonominin gelişmesine katkısı olan kurum ve kuruluşların neler olduğunu sorulması. 2. Ders kitabından ilgili bölümün okunması. 3. Ders kitabındaki metin hakkında sınıfta konuşulması. 4. Öğrenci çalışma kitabında yer alan alıştırmaların yapılması.	

Dersin başlangıcında, öğretmen tarafından, öğrencilere ekonominin gelişmesine katkısı olan kurum ve kuruluşların neler olduğunu bilip bilmedikleri sorulmuştur. Öğrencilerden gelen yanıtların ardından ders kitabında bu konuyla ilgili olan bölüm birkaç öğrenciye okutulmuş ve kitapta yazılı olanlar üzerine bir süre konuşulmuştur.

Öğrencilerden çalışma kitaplarında yer alan alıştırmaları yapmaları istenmiş ve yanıtlar sınıfta değerlendirilerek doğru yanıtların ortaya konmasına çalışılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada, deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin Torrance Yaratıcı Düşünme Testi'nden aldıkları ön test ve son test puanları belirlenmiştir. Bu kapsamda elde edilen veriler SPSS 11.5 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde bağımlı ve bağımsız gruplar için t testi kullanılarak öğrencilerin eğitimden önceki ve sonraki yaratıcı düşünme düzeyleri arasında, istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olup olmadığına 0.05 düzeyinde bakılmıştır.

Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öyküleştirme yöntemine göre eğitim gören öğrencilerin TYDT alt boyutları ve yaratıcılık toplam ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bağımlı gruplar için t testi ile bakılmıştır. Deney grubuna ilişkin elde edilen veriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Deney Grubundaki Öğrencilerin TYDT Alt Boyutları ve Toplam Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Akıcılık	N	\bar{X}	Ss	t	p
Ön Test	21	22.57	6.78	3.79	.001
Son Test	21	28.09	5.53		
Esneklik					
Ön Test	21	15.38	3.33	3.33	.003
Son Test	21	18.42	5.37		
Orijinallik					
Ön Test	21	17.38	6.81	3.64	.002
Son Test	21	21.90	5.57		
Yaratıcılık Toplam					
Ön Test	21	55.33	12.16	5.39	.000
Son Test	21	68.42	11.28		

Tablo 4'teki veriler, deney grubundaki öğrencilerin TYDT alt boyutları ve toplam ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($p < 0.05$). Araştırmanın bu bulgusu, öyküleştirme yönteminin öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini geliştirmede etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Geleneksel yöntemine göre eğitim gören öğrencilerin TYDT alt boyutları ve toplam ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bağımlı gruplar için t testi ile karşılaştırılmıştır. Kontrol grubuna ilişkin elde edilen veriler Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Kontrol Grubundaki Öğrencilerin TYDT Alt Boyutları ve Toplam Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Akıcılık	N	\bar{X}	Ss	t	p
Ön Test	21	21.90	5.70	1.00	.329
Son Test	21	21.95	5.73		
Esneklik					
Ön Test	21	15.90	3.72	1.45	.162
Son Test	21	16.09	3.88		
Orijinallik					
Ön Test	21	16.90	6.56	.370	.715
Son Test	21	16.95	6.39		
Yaratıcılık Toplam					
Ön Test	21	54.71	10.99	1.14	.267
Son Test	21	55.00	10.88		

Tablo 5'teki veriler incelendiğinde, kontrol grubundaki öğrencilerin TYDT alt boyutları ve toplam ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>0.05$). Başka bir deyişle geleneksel yöntemin öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerine geliştirmede etkili olmadığı söylenebilir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin TYDT alt boyutları ve toplam son test puanlarının ortalamaları bağımsız gruplar için t testiyle karşılaştırılmıştır. Bu verilere ilişkin sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Deney ve Kontrol Gruplarındaki Öğrencilerin TYDT Alt Boyutları ve Toplam Son Test Puanlarına İlişkin t Testi Sonuçları

Akıcılık	N	\bar{X}	Ss	t	p
Deney	21	28.09	5.53	3.53	.001
Kontrol	21	21.95	5.73		
Esneklik					
Deney	21	18.42	5.37	1.61	.115
Kontrol	21	16.09	3.88		
Orijinallik					
Deney	21	21.90	5.57	2.67	.011
Kontrol	21	16.95	6.39		
Yaratıcılık Toplam					
Deney	21	68.42	11.28	3.92	.000
Kontrol	21	55.00	10.88		

Tablo 6'daki verilere göre, deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin TYDT akıcılık, orijinallik ve yaratıcılık toplam son test puan ortalamaları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark görülmektedir ($p<0.05$). Bunun yanında deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin esneklik son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark

görülmemektedir ($p>0.05$). Araştırmanın bu bulgusu, öyküleştirme yönteminin geleneksel yönetime göre esneklik alt boyutu dışında öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini geliştirmede etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Sosyal bilgiler, öğrencilerin kendilerini, içerisinde yaşadıkları ülkeyi, toplumu ve dünyayı geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında tanımlarını sağlayan bir derstir. Bu ders aracılığı ile sorumluluklarını bilen ve bunları yerine getiren bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra, etkili birer vatandaş olarak devlete karşı görev ve sorumluluklarının bilincinde olan ve ülkesinin refahı için çalışan bireylerin yetiştirilmesi ve bir bakıma geleceğin şekillendirilmesi temel amaçlardan biridir.

Bu dersin Türk eğitim sisteminde genellikle yanlış yorumlandığı ve ilköğretim düzeyindeki öğrencilere yaşadıkları dünyanın tanıtılması ve bu dünyada mutlu bir birey olarak var olmak için gerekli yaşam becerilerinin kazandırılması yerine, onların düzeyinin çok üstündeki tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularının aktarılması yoluna gidildiği bir gerçektir. Oysa sosyal bilgilerin yer aldığı içerik yaşamla birebir ilintilidir ve bu dersi etkili bir biçimde vermek için gerekli materyallerin büyük bölümü de yakın çevremizde yer almaktadır. Program geliştirme uzmanlarının, ders kitabı yazarlarının ve öğretmenlerin yapmaları gereken çevrenin sunmuş olduğu bu zengin olanakların farkına varmak ve öğrencilerin de bunları fark etmelerini sağlamaktır. Ayrıca bu ders kapsamında kullanılacak birçok yöntem ve teknik de söz konusudur. Bu yöntem ve teknikler öğrenme ortamını zenginleştirmekte, farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin konuyu kavramalarına olanak tanımakta, öğrenmeyi kalıcı ve eğlenceli bir hale getirmektedir. Bunlardan biri de İskoçya'da geliştirilmiş ve Türkçe'ye Öyküleştirme Yöntemi olarak çevrilmiş olan Storyline Metodu'dur. Bu yöntemde öğrenme-öğretim süreci bir öykü olarak görülmekte ve yapılan etkinliklerde bu öykünün bölümlerini oluşturmaktadır. Anahtar sorular aracılığı ile öğretmen tarafından yönlendirilen bu öykü, öğrencilerce geliştirilmektedir. Her öyküde olduğu gibi burada da giriş, gelişme ve sonuç bölümleri yer almaktadır. Öykülerde okuru meraklandıran ve öyküye devam etme isteği duymasını sağlayan düğüm bölümleri, bu yöntemde de yer almaktadır. Böylece öğrenciler bir aşama sonrasında neler olacağını öğrenmek için arzu duymakta ve öğrenmeye yönelik güdülenmektedir.

Bu çalışmada, sosyal bilgiler dersinde uygulanan öyküleştirme yönteminin ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeylerine etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada deney grubunda öyküleştirme yöntemiyle, kontrol grubuna ise geleneksel yöntemle eğitim verilmiştir. Öğrencilere verilen eğitimin başında ve sonunda yaratıcı düşünme düzeylerini belirlemek için Torrance Yaratıcı Düşünme Testi uygulanmıştır. Elde edilen veriler analiz edildiğinde, deney grubundaki öğrencilerin yaratıcı düşünme testi ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunurken, kontrol grubundaki öğrencilerin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ayrıca araştırmada, deney ve kontrol grubunun eğitimden sonraki yaratıcı düşünme düzeyleri karşılaştırılmıştır. Öğrencilerin eğitimden sonraki yaratıcı düşünme düzeyleri incelendiğinde esneklik alt boyutu dışında deney grubu lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunmuştur. Araştırmada deney ve kontrol gruplarının eğitimden sonraki esneklik puanları arasında anlamlı bir fark görülmemesinin, uygulama için zamanın sınırlı olması ve öğrencilerin aldıkları eğitim

nedeniyle olaylara farklı açılardan bakmaya alışkın olmamalarından kaynaklandığı söylenebilir. Araştırmanın bu sonuçları, öyküleştirme yöntemine dayalı öğretim sürecinin geleneksel yöntemle göre öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Bu da Güney (2003) ve Bell (2007) tarafından ileri sürüldüğü gibi öyküleştirme yönteminin öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini arttırdığı biçiminde yorumlanabilmektedir.

Öyküleştirme yönteminde yararlanılan öğrenme sürecinde, öğrencilerin sürece etkin katılımına, araştırmacı tarafından hazırlanmış olan sınıf içi ve dışı etkinlikleri uygulamaya koymalarına, ünitenin kazanımları doğrultusunda yönlendirilen öyküyü geliştirirken ortaya çıkarmış oldukları etkinlikleri paylaşımlarına ve hem bireysel olarak hem de grup içerisinde etkili bir biçimde çalışmalarına dikkat edilmiştir. Öğrencilerin hazırlanmışluk düzeylerine, gelişim özelliklerine, bireysel niteliklerine, ünitenin ve yöntemin gerekliliklerine uygun olarak hazırlanmış olan etkinliklerin öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini geliştirmede etkili olduğu söylenebilir. Geleneksel yöntemle verilen eğitimde öğretmen merkezli bir yaklaşım benimsenmiştir ve öğrenme öğretme sürecinde genelde düz anlatım ve soru cevap tekniği kullanılmıştır. Bu kapsamda, öğretmen merkezli olarak yönlendirilen eğitim ortamının öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerini geliştirmede etkili olmadığı söylenebilir. Çalışmanın bu bulgusu Çağlar (1992), Dilek (2001) ve Kılıç (1994) tarafından çeşitli çalışmalarda dile getirildiği gibi, geleneksel yöntemlerin öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesinde etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Bu sonuç, Emir ve diğerleri (2004, 105–111) ve Sönmez (1993) tarafından belirtildiği gibi yaratıcılığın doğuştan getirilen bir özellik olmadığını ve eğitimle sonradan geliştirilebilir olduğunu kanıtlamaktadır. Ayrıca Emir, Erdoğan ve Kuyumcu (2006) ve Yıldırım (1998, 45) tarafından dile getirildiği gibi de sınıflarda öğretmenler tarafından çeşitli etkinliklerle yaratıcılığın geliştirilebilir olduğunu da bir kez daha ortaya koymaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında sosyal bilgiler öğretimi ve yapılacak araştırmalara yönelik olarak şu öneriler getirilebilir:

1. Sosyal bilgiler derslerinde öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirecek farklı yöntem ve tekniklere yer verilmelidir.
2. Öğretmen ve öğretmen adaylarına öyküleştirme yönteminin tanıtılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
3. Bu araştırma, ilköğretim düzeyindeki öğrenciler üzerinde yapılmıştır. Benzer araştırmalar diğer öğretim kademelerinde de yapılmalıdır.
4. Bu araştırma, öyküleştirme yönteminin sosyal bilgiler dersinde uygulanmasına yönelik olarak yapılmıştır. Farklı derslerde bu yöntemin uygulanmasına yönelik araştırmalar yapılmalıdır.
5. Öğretmen adaylarına, eğitim fakültelerinde verilen hizmet öncesi eğitimde farklı yöntem ve tekniklerin öğretimine ne düzeyde yer verildiğinin belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Artut, K. (2001). *Sanat eğitim kuramları ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, E. (1994). *Yaratıcı düşünce yeteneğine sahip ergenlerin danışmanlığa ihtiyaç duydukları problem alanları üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aslan, E. (1999). Turkish version of torrance test of creative thinking. *International Conference on Test Adaptation Proceedings*. Goerge Town University. Washington D.C.
- Bekci, B. & Erdoğan, T. (2007). Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri ve yaratıcı düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *16.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat, Türkiye.
- Bell, S. (2007). The flexibility of the topic approach. the Netherlands: national institute for curriculum development. *Report of the Seminar of Topic Based Approaches to Learning and Teaching in Primary Education*.
- Bonk, J. C. & Smith, G. S. (1998). Alternative instructional stratejies for creative and critical thinking in accounting curriculum. *Journal of Accounting Education*, 16, 2, 261-293.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E. , Karadeniz , Ş. & Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: PegemA Akademi.
- Clandinin, J. & Connelly, F. M. (2000). *Narrative inquiry: experience and story in qualitative research*. San Francisco: Jossey Bass Publishers.
- Çağlar, A. (1992). İlkokul 4. ve 5.sınıf sosyal bilgiler öğretim programı üzerine görüşler. *Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4.
- Çetingöz, D. (2002). *Okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerinin gelişiminin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Dilek, D. (2001). *Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Egan, K. (1988). *Teaching as story telling: an alternative approach to teaching and the curriculum*. London and New York: Routledge.
- Emir, S. ve Bahar, M. (2003) Yaratıcılıkla ilgili öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 1, 91-110.
- Emir, S., Erdoğan, T., & Kuyumcu, A. (2006). Türkçe öğretmenliği öğrencilerinin yaratıcı düşünme düzeyleri ile sosyo-kültürel özelliklerinin ilişkisi. *XV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde Sunulmuş Bildiri*, Muğla Üniversitesi, Muğla.

- Emir, S., Ateş, S., Aydın, F., Bahar, M., Durmuş, S., Polat, M. & Yaman, H. (2004). Öğretmen adaylarının yaratıcılık düzeyleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 9, 105–116.
- Fusai, C., Saudelli, B., Marti, P., Decortis, F. & Rizzo, A. (2003). Media composition and narrative performance at school. *Journal of Computer Assisted Learning*, 19, 177-185.
- Garcia, J. & Michaelis, J. U. (2001). *Social studies for children (a guide to basic instruction)*. USA: Allyn & Bacon A Person Education Company.
- Guilford, J. P. (1986). *Creative talent: Their nature, uses and development*, Buffalo, NY: Bearly Limited.
- Güney, S.Y.(2003) İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Öykü Tabanlı Öğrenme Yaklaşımına İlişkin Bir Durum Çalışması. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yayınlanmamış yüksek lisans tezi.
- Harkness, S. (1993). "The Scottish Storyline Method" <http://www.storyline.org/history1.htm>. Retrieved August 20, 2007–11.04.
- Hein, G. (1991). *Constructivist Learning Theory*. Retrieved August 20, 2007–13.05, from <http://www.exploratorium.edu/IFI/resources/constructivistlearning.html>.
- Kılıç, D. (1994). İlkokul 5. sınıf sosyal bilgiler dersinin öğretmenlerin görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Çağdaş Eğitim*, (Mayıs), 221.
- Köknel, Ö. (1987). *Çağdaş Düşünce*. İstanbul: Ada Yayıncılık
- McEwan, H., & Egan, K. (1995). *Narrative in teaching, learning, and research*. New York: Teachers College Press.
- MEB. (2005). *Sosyal Bilgiler 6.-7. Sınıf Programı*. Ankara.
- MSSS. (2000). <http://opi.mt.gov/Halo.html>. Retrieved August 23, 2007–17.06.
- NCSS. (1993). Definition approved. *The Social Studies Professional* 114 (January/February), 3.
- Özcan, A. O. (2000). *Algıdan yoruma yaratıcı düşünme*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Özden, Y. (2003). *Öğrenme ve öğretme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Seefeldt, C. (1984). *Social studies for the preschool-primary child*. USA: Bell & Howell Company.
- Sönmez, V. (1993). Yaratıcı okul, öğretmen, öğrenci. *Yaratıcılık ve Eğitim*. Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayını.
- Sönmez, V. (2001). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding creative talent*. USA: Prentice-Hall.

- Torrance, E. P. (1990), The torrance tests of creative thinking: norms-technical manual. *Scholastic Testing Service Inc*, Bensenville, IL.
- Wilson, B. G (ED.). (1996) *Constructivist learning environments*. USA: Educational Technology Publications.
- Yaman, S. & Yalçın, N. (2005). Fen bilgisi öğretiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımının yaratıcı düşünme becerisine etkisi. *İlköğretim-Online*, 4(1), 42–52, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>.
- Yıldırım, R. (1998). *Yaratıcılık ve yenilik*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Yiğit, E. Ö. (2007). *Öyküleştirme yönteminin 6. sınıf sosyal bilgiler programı ülkemizin kaynakları ünitesindeki öğrenci başarısı üzerine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Yontar, A. A. (1985). *The effects of method and sex on science achievement logical thinking ability and creative thinking ability of 5th grade students*. Unpublished Masters Thesis, METU, Ankara.